

The Abraham Arbesfeld
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

**עב"ד איניש דינא
 לנפשיה**

Rabbi Jeremy Wieder
 כח' חשוון תש"ע • November 15, 2009

1) בא במחותרת**שמות פרק כב**

(א) אם במחותרת ימצא הגנב והכה נמת אין לו דמים:

(ב) אם זרחה השמש עליו דמים לו שלם ושלם אם אין לו ונמפר בגנבתו:

סנהדרין עב:

תנו רבנן: (שמות כ"ב) דמים לו, בין בחול בין בשבת, אין לו דמים - בין בחול בין בשבת. בשלמא אין לו דמים בין בחול בין בשבת - איצטריך, סלקא דעתך אמינא: מידי דהוה אהרוגי בית דין, דבשבת לא קטלינן - קא משמע לן דקטלינן. אלא דמים לו בין בחול בין בשבת השתא בחול לא קטלינן ליה - בשבת מבעיא? אמר רב ששת: לא נצרכא אלא לפקח עליו את הגל.

סנהדרין עב:

תניא אידך: מחותרת אין לי אלא מחותרת. גגו חצירו וקרפיו מנין? תלמוד לומר ימצא הגנב - מכל מקום. אם כן מה תלמוד לומר מחותרת - מחותרת זו היא התראתו.

2) דברים פרק כה

(יא) פי ינצו אנשים ינצו איש נאחיו וקרבה אשת האחד להציל את אישה מיד מכהו ושלחה ידה והחזיקה במבשיו: (יב) וקצתה את פפה לא תחוס עיניך: ס

3) בבא קמא כז:

ש"לח ליה רב חסדא לר"נ, הרי אמרו: לרכובה - שלש, ולבעיטה - חמש, ולסנוקרת - שלש עשרה, לפנדא דמרא ולקופינא דמרא מאי? שלח ליה: חסדא, חסדא, קנסא קא מגביית בבבלי? אימא לי גופא דעובדא היכי הוה? שלח ליה, דההוא גרגותא דבי תרי דכל יומא הוה דלי חד מנייהו, אתא חד קא דלי ביומא דלא דיליה, א"ל: יומא דידי הוא! לא אשגח ביה, שקל פנדא דמרא מחייה. א"ל: מאה פנדי בפנדא למחייה, אפילו למ"ד לא עביד איניש דינא לנפשיה, במקום פסידא עביד איניש דינא לנפשיה. דאתמר, רב יהודה אמר: לא עביד איניש דינא לנפשיה, רב נחמן אמר: עביד איניש דינא לנפשיה; היכא דאיכא פסידא - כ"ע לא פליגי דעביד איניש דינא לנפשיה, כי פליגי - היכא דליכא פסידא, רב יהודה אמר: לא עביד איניש דינא לנפשיה, דכיון דליכא פסידא ליזיל קמיה דיינא; ר"נ אמר: עביד איניש דינא לנפשיה, דכיון דבדין עביד לא טרח.

מתיב רב כהנא, בן בג בג אומר: אל תיכנס לחצר חבךך לטול את שלך שלא ברשות, שמא תראה עליו כגנב, אלא שבור את שיניו, ואמור לו שלי אני נוטל! א"ל: [כה] עמך! בן בג בג יחידאה הוא, ופליגי רבנן עליה. ... ת"ש: שור שעלה ע"ג חבירו להורגו, ובא בעל התחתון ושמט את שלו ונפל עליון ומת - פטור; מאי לאו במועד, דליכא פסידא! לא, בתם, דאיכא פסידא. אי הכי, אימא סיפא: דחפו לעליון ומת - חייב; ואי בתם, אמאי חייב? שהיה לו לשמטו ולא שמטו.

ת"א שמע: הממלא חצר חבירו כדי יין וכדי שמן - בעל החצר משבר ויוצא משבר ונכנס! אמר ר"נ בר יצחק: משבר ויוצא - לב"ד, משבר ונכנס - להביא זכיותיו.

ת"ש: (דברים כ"ה) וקצתה את כפה - ממון; מאי לאו בשאינה יכולה להציל ע"י דבר אחר! לא, שיכולה להציל ע"י דבר אחר. אבל אינה יכולה להציל ע"י דבר אחר - פטורה ...

5) משנה אבות פ"ד מ"ח

הוא היה אומר אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד ואל תאמר קבלו דעתי שהן רשאים ולא אתה:

6) טור חושן משפט סימן ד

אע"פ שיחיד אינו יכול לדון עושה דין לעצמו פ' אם רואה את שלו ביד אחר שגזלו יכול לקחת מידו מה שגזל לו ואם האחר עומד כנגדו למחות בו יכול להכותו עד שיניחנו ליקח שלו לא מיבעיא אם הוא דבר שאם לא יקחנו עתה מידו שיהיה לו הפסד כגון שהאחר יוציאנו ושוב לא יוכל להוציא מידו דפשיטא שעושה דין לעצמו ופטור על מה שמכהו אם הוא בענין שאינו יכול להציל את שלו מידו אם לא ע"י הכאה אלא אפילו אם הוא דבר שלא יפסיד אם ימתין עד שיעמידנו בדין אלא שאינו רוצה לטרוח להעמידנו בדין אפ"ה כיון שברור לו שהדין עמו ויכול להוציא בדין מידו יש לו רשות להציל את שלו ואפילו ע"י הכאה אם אינו יכול להצילו בענין אחר

(7) דברים פרק כד

(י) פִּי תִשָּׂה בְרַעַךְ מִשָּׂאת מְאוּמָה לֹא תִבֹּא אֶל בֵּיתוֹ לְעֵבֶט עֵבֶט טוֹ:
 (יא) בַּחוּץ תַּעֲמֵד וְהָאִישׁ אֲשֶׁר אָתָּה נֹשֵׂה בוֹ יוֹצִיא אֵלֶיךָ אֶת הָעֵבוֹט הַחוּצָה:

(8) בבא מציעא ק"ג:

תנאי היא; דתניא: שליח בית דין שבא למשכנו - לא יכנס לביתו למשכנו, אלא עומד מבחוץ והלה מוציא לו משכון, שנאמר (דברים כ"ד) בחוץ תעמד והאיש. ותניא אידך: בעל חוב שבא למשכנו - לא יכנס לביתו למשכנו, אלא עומד בחוץ, והלה נכנס ומוציא לו משכנו, שנאמר בחוץ תעמוד. ושליח בית דין שבא למשכנו - הרי זה נכנס לביתו וממשכנו.

(9) מרדכי מסכת בבא קמא פרק המניח

[רמז ל] קיי"ל כרב נחמן דעביד איניש דינא לנפשיה [*עיינן בקולון שורש קס"א ענף א'] פסק רבינו מאיר דהני מילי בחפץ המבורר שהוא שלו ומחזיק בו ומסרב להחזיר לו אבל בשאר מילי [*לא] שאין ידוע אם זה שלו אם לא לית ליה רשות אפילו הוה ליה פסידא לפי דברו דאם כן לא שבקת חיי לכל בריה דכל אחד יאמר לחבירו ודאי ידי מגול קגזלת לי ויכה אותו ויחטוף אותו ויאמר עבידנא דינא לנפשאי דודאי רב נחמן לא פליג אמתני' דפ' המקבל המלוה את חבירו אינו רשאי למשכנו ועוד והא קרא כתיב בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט וכן מצאתי בספר יראים דר"נ אמר למילתיה בגזלן שדבר שלו בעין ורוצים לגזול [*אותו] ממנו [*או] [*אם] הוציאה גזלן ולא נוקף דמי גזלתו במלוה וקרא דלא תבא אל ביתו לעבוט במלוה [*ובזוקף] [*או בנוקף] למלוה. וראיה מפ"ק דברכות [*דאמר] בתר גנבא גנוב וטעמא טעים. והקשה ה"ר קלונימוס הלא מן הדין לקח דקיי"ל עביד איניש דינא לנפשיה וי"ל דהיינו דוקא אותו דבר עצמו שנלקח לו לאדם מותר לו ליקחנה בכל מקום שיכול להשיגו דומיא דמילתיה דבבב בג דאמר שלו הוא נוטל אבל הכא לקח זמורות אחרים שלא גנב לו הארוס ומכאן הביא רבינו מאיר לדבריו דהא הכא ידע רב הונא בודאי שגנב לו דחלילה לו לרב הונא לעכב מספק וכן משמע הלשון מי קא שביק לי מינייהו והא קא גנב כוליה פ' הוא גונב יותר מכדי חלקו עיין פרק הגוזל בתרא גבי ההוא שותא כו':

(10) שו"ת מהרי"ק סימן קסא

ולפי דעתי אינו דהא לא מיקרי עביד דינא לנפשי' אלא היכא שעושה מעשה כעין דיין לגבות ממון בשביל ממון אחר או להכות את חבירו או להפסידו עד שישלם הממון בכה"ג שייך למימר דינא לנפשי' אבל בכה"ג לא מקרי אלא תופס בכולי תלמוד'.

ובכה"ג נמי איירי כולה שמעתת' דהתם דריש פרק המניח כלומר שהנתבע נפסד על ידו או בגופו או בממונו כי ההיא דשקל אפדנא דמרא מחייה כו' וכן ההיא דשובר את שיניו וכו' וההיא דשור שעלה על גבי חבירו וכו' אבל היכא שאין הלה נפסד על ידו לא שייך בכה"ג למימר ב' לא עביד איניש דינא לנפשי' ואפ' למ"ד לא עביד איניש כו' דמאי דינא שייך הכ' לא הוי אלא תופס בעלמא דבשלמא להכות חבירו או להזיקו בממונו בידיו או ע"י גוי שייך למימר ב' עביד דינא לנפשי' או לא עביד דינא דהא נמי כמו דינא שהרי הדיין יש לו כח לרדוף ולכוף בין בגוף בין בממון עד שיקבל הלה עליו את הדין והיינו דפליגי התם רב יודא ור"נ אי עביד אי לא עביד וכן אי הוה מצינו למימר דאפילו בחפץ שאין מבורר כלומר שאין לו תביע' על אותו ממון שהוא תופס אלא על ממון אחר אפ"ה מצי שקיל לנפשיה בתורת גוביינ' אז הוה שייך שפיר למימר ביה עביד או לא עביד כו' דודאי התם נמי הוה דינא דנחית לנכסיה דחייב ומגבי לאידך שהוא זכאי ומשום כך הוצרך רבינו מאיר להוכיח דבכה"ג לא אמר עביד אינש כיון שאין לו תביע' על אותו ממון עצמו אבל היכא דיש לו תביעה על אותו ממון עצמו וגם טוען טענת ברי ואין חבירו נפסד על ידו כלום בתפיס' זו ואינו נפסד מצד אחר אלא אותו חפץ עצמו אשר עליו הם דנין בהא מודו כ"ע דלא שייך למימר בזה עביד או לא עביד מכה ההיא דרבינו קלונימוס דלעיל אשר ממנו הביא רבינו מאיר ראייה וכדפי' לעיל.

(11) שולחן ערוך חושן משפט סימן ד

א: יכול אדם לעשות דין לעצמו; אם רואה שלו ביד אחר שגזלו, יכול לקחתו מידו; ואם האחר עומד כנגדו, יכול להכותו עד שיניחנו, (אם לא יוכל להציל בענין אחר) (טור), אפילו הוא דבר שאין בו הפסד אם ימתין עד שיעמידנו בדין, והוא שיוכל לברר ששלו הוא נוטל בדין; מ"מ אין לו רשות למשכנו בחובו. הגה: מטעם שיתבאר לקמן סימן צ"ז סעיף ו'. וי"א דווקא בחובו ממש, אבל אם חייב לו בלא הלוואה, או שאין צריך למשכנו כי הוא כבר אצלו בפקדון או מצאו ביד אחר, מותר לתפסו (ריב"ש סי' שצו).

וי"א דלא אמרינן עביד אינש דינא לנפשיה רק בחפץ המבורר לו שהוא שלו, כגון שגזלו או רוצה לגזלו או רוצה להזיקו, יכול להציל שלו. אבל אם כבר נתחייב לו מכח גזילה או ממקום אחר, לא (מרדכי ונ"י פרק המניח).
 ודווקא הוא בעצמו יכול למעבד דינא לנפשיה, אבל אסור לעשות על ידי עובדי כוכבים (ת"ה סי' ש"ד), מיהו אם עבר ועשה על ידי העו"ג, אם לא היה יכול להציל שלו בענין אחר, מה שעשה עשוי (עיין במהרי"ק שורש קס"א).
 י"א דלא מיקרי עביד דינא לנפשיה אלא כשמזיק לחבירו, כגון שמכהו ולכן לא יוכל לעשות אלא אם כן יוכל לברר שהוא שלו, אבל תפיסה בעלמא שתפסו למשכון, יכול לעשות בכל ענין, ויורד אח"כ עמו לדין (מהרי"ק שורש סי' קס"א).